

LAUSUNTO

29.1.2024

VN/21641/2023
VN/21641/2023-TEM-68

Opetus- ja kulttuuriministeriö

TEM; Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto

LAUSUNTOPYYNTÖ 19.12.2023 HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ YLIOPISTOLAIN JA AMMATTIKORKEAKOULULAIN MUUTTAMISESTA (LUKUVUOSIMAKSUJEN KOROTTAMINEN); MÄÄRÄAIKA LAUSUNNOILLE 29.1.2024

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä. TEM on osallistunut opetus- ja kulttuuriministerin työryhmän työskentelyyn.

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Yleisenä huomiona esitysluonnoksesta TEM korostaa, että esityksen seurauksena tulee panostaa entistä enemmän osaajien pitovoiman lisäämiseen ja keinoihin edistää korkeakouluopiskelijoiden maahan jäämistä ja työllistymistä.

Toisena yleisenä seikkana TEM toteaa, että selkeyden kannalta olisi parasta, että HE-luonnos olisi mahdollisimman pitkälti valmisteltu, kuten lainvalmistelun ohjeistus edellyttää. Nyt lausuttavana oleva HE-luonnos on vielä puutteellinen monilta osin.

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

TEM pitää hakemuksen käsittelymaksun uudelleen käyttöön ottamista yleisesti ja korkeakoulujen esittämien prosessin sujuvuuteen liittyvien näkemysten valossa kannatettava. Esityksen mukaan hakemusmaksujen käyttöönotto todennäköisesti lisää korkeakouluihin hakijoissa sellaisten hakijoiden osuutta, jotka ovat aidosti kiinnostuneita aloittamaan opinnot Suomessa. Tällä voidaan ajatella olevan myös suotuista vaikutus henkilöiden työllistymiseen ja Suomeen jäämiseen edellyttäen, että opintojen aikana myös suomen/ruotsin taito ehtii kehittyä, mikäli henkilö on hakeutumassa alalle, jolle työllistyminen yleensä edellyttää kansalliskielen osaamista. Työllistymisen helpottamiseksi myös oman alan verkostot ja kontaktit työntajiin jo opiskeluaikana ovat tärkeitä.

Lakiehdotusten mukaan (esityksen yliopistolaki 8 §:n 4 mom. ja amk-laki 12 §:n 4 mom.): ”Tarkempia säännöksiä siitä, kuinka monta hakemusta yhdellä maksulla voi tehdä, annetaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.” Esityksen säännösluonnos ei näyttäisi mahdollistavan sitä, että asetuksella säädettäisiin maksun suuruudesta, vaikka sitä perustellaan säännöskohtaisissa perusteluissa. Myöskään säännösehdotuksesta ei ilmene, kuinka usein hakemusmaksu tulee maksaa ja missä tilanteissa, vaan ainoastaan, ”kuinka monta hakemusta yhdellä maksulla voi tehdä”. Esityksen mukaan jää epäselväksi, milloin ja missä tilanteissa

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

hakemusmaksu tulee maksaa, ja etenkin jos opiskelija opiskelee tutkintoon, miksi ha-kemusmaksu tulisi maksaa lukukausittain tai lukuvuosittain. Säännöskohtaiset perustelut eivät riittävästi täsmennä sääntelyä, eikä toisaalta säännöskohtaisilla perusteluilla voi säätää. TEM katsoo, että sääntelyä olisi syytä tarkentaa.

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

Esityksen mukaan kustannukset korvaava lukuvuosimaksu lieventää riskiä, jonka aiheuttaa julkisten varojen käyttäminen henkilöihin, joiden maahan jääminen ja työllistyminen on epävarmaa. On toivottavaa, että täyskattoisuuden myötä myös vieraskielisten tutkintokoulutusten opiskelijoille tarjottavaa suomen tai ruotsin kielen kurssitarjontaa voitaisiin lisätä sekä muita opintojen osia, kuten työharjoittelua, voitaisiin kehittää entistä enemmän suomen tai ruotsin oppimista ja suomalaisille työmarkkinoille kiinnittymistä edistäväksi.

Kun lukuvuosimaksut nostettaisiin hallitusohjelman edellyttämällä tavalla täyskattoellisiksi, on samalla tärkeää jatkaa kokonaisvaltaisia toimenpiteitä, jotta koulutusperusteisella maahanmuutolla voidaan tukea osaajien saatavuutta sekä Suomen kasvua, kansainvälistymistä ja innovaatiotoimintaa. Kuten esityksessä todetaan kansainvälisen verrokkitiedon perusteella, alkuun esityksen vaikutuksena voidaan arvioida olevan hakijamäärien väheneminen. Sen vuoksi vastapainona pitääkin olla stipendi- ja apurahatarjontaa ja niiden tehokasta markkinointia.

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemisestä koskevasta muutoksesta

TEM pitää tärkeänä, että ne opiskelun perusteella maahan saapuvat opiskelijat, joita esityksen mukaan koskisi lukuvuosimaksuvelvollisuus, suorittavat ne lukuvuosimaksut, jotka heidän on määrä suorittaa opintojensa suorittamiseksi. Siten on tärkeää, että vaikka tällainen opiskelija vaihtaisi oleskelunsa perusteen toiseksi, että se ei merkittäisi lukuvuosimaksuvelvollisuudesta vapautumista.

Lukuvuosimaksuvelvollisuudesta vapautettuja koskeva sääntelyehdotus ei esityksen mukaan laajenna ulkomaalaisten piiriä, joita lukuvuosimaksullisuus koskisi. TEM pitää hyvänä ja kannatettavana valittua ratkaisua, etenkin kun ottaa huomioon tavoitteen eli lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemisen, ettei lukuvuosimaksuvelvollisten piiriin kuuluvien määrää esitetä lisättävän. TEM pitää tärkeänä, että maassa jo muulla kuin opiskelun perusteella jatkuvalla oleskeluvalla oleskelevat voivat halutessaan hakeutua opiskelemaan ilman velvollisuutta suorittaa lukuvuosimaksuja. Esityksen mukaan tilapäistä suojelua saavien vieraskieliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien lukuvuosimaksuvelvollisuus poistettaisiin, minkä seurauksena tilapäistä suojelua saavien asema vastaisi korkeakoulutuksen maksullisuuden osalta kansainvälistä suojelua saaneiden asemaa, mitä TEM pitää kannatettava.

Esityksen mukaan toiminnallisesti kaksikieliset tutkinnot säilyisivät maksuttomina, mitä voidaan pitää erittäin toivottavana etenkin Suomessa jo asuvien, näihin ohjelmiin hakeutuvien maahanmuuttajien työllistymisen ja kotoutumisen kannalta.

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

TEM katsoo, että ehdotettujen säännösten (yliopistolaki 90 b § ja amk-laki 65 a §) 1 momenttia olisi syytä vielä tarkastella, mitä tietoja ja kenestä on tarvetta saada ja mitkä ovat tarpeellisia tietoja ja mitä varten. Säännösehdoituksessa kirjoitetaan esimerkiksi, että tietoja on oikeus saada ”hakijan tai opiskelijan sekä näiden perheenkokoajan” asioista, mutta säännöskohtaisissa perusteluissa mainitaankin ”hakijan ja opiskelijan sekä näiden perheenjäsenten” asioista, jolloin jää epäselväksi, keneltä ja miksi. Säännöskohtaisissa perusteluissa ei ole perusteltu, miksi säännösehdoituksessa luetellut tiedot ovat tarpeellisia ja miltä osin; esimerkiksi jos perheenkokoajan tietoja tarkistettaisiin, perheenkokoajan koko oleskelulupa-historia ei liene tarpeellinen, vaan tieto enintään siitä, onko pysyvä oleskelulupa myönnetty. Säännöksessä olisi myös syytä säätää, että tiedot olisi saatava maksutta, jos se on tarkoitus. Esityksestä puuttuu vaikutusarvioinnit tiedonhallintaan,

jotta olisi mahdollista saada käsitys muun muassa siitä, miten tietopyyntöjä korkeakouluissa käsiteltäisiin ja miten opiskelijoiden oikeusturva varmistettaisiin.

TEM ehdottaa, että myös 2 momentin sääntelytapaa muutettaisiin, sillä ehdotus voi olla korkeakouluille vaikeahkoa soveltaa eli harkita, milloin erinäisillä seikoilla voi olla vaikutusta opiskelijan oleskelulupa- ja milloin ei. Sääntelytapa vaikuttaa myös opiskelijoiden yhdenvertaiseen asemaan, sillä säännöstä saatettaisiin soveltaa eri lailla eri korkeakouluissa ja niiden toimipisteissä. TEM ehdottaa, että säännöksessä lueteltaisiin tilanteet, jolloin korkeakoulujen tulisi tehdä ilmoitus Maahanmuuttovirastolle. Säännöskohtaisissa perusteluissa on lueteltu tilanteita, jolloin ilmoittaminen tulisi kyseeseen, ja luettelon tekeminen voisi siksi olla mahdollista. Siinä mainitut tilanteet olisivat korkeakouluille selkeitä, kun sitten vielä säännöskohtaisissa perusteluissa niitä tarkemmin perusteltaisiin, milloin ilmoittamiskynnys ylittyisi.

TEM kiinnittää tietojensiirron osalta huomiota erityisesti siihen tavoitteeseen, että sääntelystä ei seuraisi Maahanmuuttovirastolle ylimääräistä tai liiallista manuaalista työtä. Siten voisi harkita, onko ilmoittaminen sovelias tapa saattaa tietoja Maahanmuuttovirastolle, vai hoituisiko asia automaattisen jälkivalvonnan keinoin, esim. ilmoitukset suoraan KOSKI-järjestelmästä Maahanmuuttovirastolle (huom. tiedonhallintalain (906/2019) 20 §, jota esityksessä ei ole mainittu).

Johtava asiantuntija, tiimipäällikkö

Katri Niskanen

Hallitusneuvos

Jarmo Tiukkanen

Liitteet	-
Jakelu	Opetus- ja kulttuuriministeriö
Tiedoksi	TEM/MAKO

VN/21641/2023-TEM-68

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: